

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

7. Офіційний веб-портал Верховної Ради України України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
10. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
11. Рябушка Л.Б. Аналітична оцінка фінансової спроможності місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів / Л.Б. Рябушка, В.В. Койло // Бізнес Інформ. – 2013. - №11. – С. 148-155.
12. Чугунов І. Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – №4. – С.79-91.

References

1. Borisov A.B. Bolshoj ekonomicheskij slovar. – М.: Knizhnyj mir, 2009. – 895 s.
2. Kudryashov V.P. Derzhavni finansy v period provedennya reform // Finansy Ukrainy. 2012. №1. s. 41-57.
3. Lunina I.O. Formuvannya miscevykh byudzhetyv na osnovi pryncypu ekvivalentnosti: shlyax do efektyvnoi byudzhetnoi systemy Ukrainy // Finansy Ukrainy. 2010. №9. s. 3–12.
4. Mazur I.I. Effektyvnyj menedzhment. – М. : Vysshaya Shkola, 2003. – 555 s.
5. Melnykova M. Mekhanizm gospodaryuvannya mista ta zabezpechennya jogo efektyvnogo funkcionuvannya // Skhid. 2011. № 1 (108). s. 100-103.
6. Myarkovskij A.I. Formuvannya miscevykh byudzhetyv yak skladova socialno-ekonomichnogo rozvytku administratyvno-terytorialnykh odynyc // Naukovi pracj NDFI. 2009. vip. 2 (47). s. 3-17.
7. Oficijnij veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
8. Oficijnij sayt Derzhavnogo komitetu statystyky Ukrainy <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Oficijnij sayt Derzhavnoi kaznachejskoi sluzhby Ukrainy <http://treasury.gov.ua/>
10. Rajzberg B.A. Sovremennyj ekonomicheskij slovar. М.: INFRA-M, 2007. 495 s.
11. Ryabushka I.B. Analitychna ocinka finansovoi spromozhnosti miscevykh byudzhetyv u zabezpechenni socialno-ekonomichnogo rozvytku regioniv // Biznes Inform. 2013. №11. s. 148-155.
12. Chugunov I.Ya. Byudzhethno-podatкова polityka v umovakh instytucijnykh peretvoren // Visnyk KNTEU. 2014. №4. s.79-91.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Маркуц Юлія Ігорівна, аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
e-mail: j_markuts@mail.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Маркуц Юлия Игоревна, аспирант
Киевский национальный торгово-экономический университет
ул. Киото, 19, г. Киев, 02156, Украина
e-mail: j_markuts@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Markuts Yuliya Igorevna, postgraduate student
Kiev National University of Trade and Economics
19, Kioto street, Kiev, 02156, Ukraine
e-mail: j_markuts@mail.ru

УДК 336.142.3

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Мельниченко С.І.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування фінансової системи як складової економічного розвитку.

Метою дослідження є розкриття сутності фінансової системи як складової економічного розвитку.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. Розкрито економічну сутність фінансової системи як складової економічного розвитку країни, що полягає у використанні сукупності економічних відносин у сфері формування, дієвого розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу між її окремими ланками, які визначаються відповідною структурою системи фінансових інституцій та їх взаємозв'язків з метою створення належних умов для збалансованого економічного зростання. Визначено, що в умовах економічних перетворень важливим є посилення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, покращання якісного рівня управління бюджетно-податковою та грошово-кредитною системою з підвищенням дієвості їх координації. Разом з тим, фінансова політика країни стала більш залежною від зовнішньоекономічних факторів, що зумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи. Формування фінансово-економічної політики країни, у тому числі в частині регулювання бюджетних доходів та видатків, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, державного боргу, грошової маси, валютного курсу, платіжного балансу відбувається з урахуванням сукупності зовнішніх чинників, що спрямовано на підвищення рівня інвестиційної привабливості країни для міжнародного капіталу, конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках. Доцільним є реалізація виваженого фінансового регулювання враховуючи тенденції економічного зростання, зменшення показника питомої ваги

державного боргу в валовому внутрішньому продукті та боргового навантаження на бюджет. Важливим завданням фінансової системи є забезпечення оптимального перерозподілу валового внутрішнього продукту та фінансово-економічних ресурсів, що спрямовано на стимулювання розвитку вітчизняної економіки.

Галузь застосування результатів роботи. Розвиток фінансової системи країни. Фінансове забезпечення економічного розвитку.

Висновки. Фінансова складова системи економічного розвитку здійснює вагомий вплив на розширене відтворення суспільства. Доцільним є подальше вдосконалення механізму бюджетно-податкового регулювання, поглиблене дослідження інституційних засад становлення фінансової системи, посилення дієвості у реалізації державної політики в сфері формування доходної частини бюджету, планування та використання бюджетних видатків, регулювання дефіциту бюджету, державного боргу та міжбюджетних відносин. Фінансовий механізм є важливою складовою державного регулювання економіки, що спрямований на забезпечення збалансованого розвитку економіки та соціальної сфери. В умовах відновлення економічного зростання спостерігається посилення та активізація ролі держави в регулюванні виробничого та фінансового сектору економіки, що визначається в економічній підтримці діяльності суб'єктів підприємництва, значною часткою фінансування науково-дослідних робіт за рахунок бюджетних коштів, збільшення частки держави у загальній структурі валових капіталовкладень, обсягу державних замовлень. На сучасному етапі розвитку економіки важливим є реалізація стимулюючої фінансової політики, спрямованої на відновлення позитивної динаміки економічного зростання та підвищення добробуту населення.

Ключові слова: фінанси, фінансова система, бюджетна система, грошово-кредитне регулювання, система оподаткування, фінансові інститути, фінансова політика, економічний розвиток країни.

ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Мельниченко С.И.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы функционирования финансовой системы как составляющей экономического развития.

Целью исследования является раскрытие сущности финансовой системы как составляющей экономического развития.

Методы исследования. В работе применена совокупность научных методов и подходов, в том числе системный, структурный, сравнительный, факторный методы, что позволило реализовать концептуальное единство исследования.

Результаты работы. Раскрыта экономическая сущность финансовой системы как составляющей экономического развития страны, что заключается в использовании совокупности экономических отношений в сфере формирования, эффективного распределения и перераспределения валового внутреннего продукта и национального дохода между ее отдельными звеньями, которые определяются соответствующей структурой системы финансовых институтов и их взаимосвязей с целью создания надлежащих условий для сбалансированного экономического роста. Определено, что в условиях экономических преобразований важным является усиление роли государства в регулировании социально-экономических процессов, улучшение качественного уровня управления бюджетно-налоговой и денежно-кредитной системой с повышением действенности их координации. Вместе с тем, финансовая политика страны стала более зависимой от внешнеэкономических факторов, что предопределяет дальнейшую необходимость совершенствования финансовой системы. Формирование финансово-экономической политики страны, в том числе в части регулирования бюджетных доходов и расходов, межбюджетных отношений, дефицита бюджета, государственного долга, денежной массы, валютного курса, платежного баланса происходит с учетом совокупности внешних факторов, направлено на повышение уровня инвестиционной привлекательности страны для международного капитала, конкурентоспособности отечественных товаров на мировых рынках. Целесообразным является реализация взвешенного финансового регулирования, учитывая тенденции экономического роста, уменьшение показателя удельного веса государственного долга в валовом внутреннем продукте и долговой нагрузки на бюджет. Важной задачей финансовой системы является обеспечение оптимального перераспределения валового внутреннего продукта и финансово-экономических ресурсов, которые направлены на стимулирование развития отечественной экономики.

Область применения результатов работы. Развитие финансовой системы страны. Финансовое обеспечение экономического развития.

Выводы. Финансовая составляющая системы экономического развития осуществляет весомое влияние на расширенное воспроизводство общества. Целесообразным является дальнейшее совершенствование механизма бюджетно-налогового регулирования, углубленное исследование институциональных основ становления финансовой системы, усиления действенности в реализации государственной политики в сфере формирования доходной части бюджета, планирования и использования бюджетных расходов, регулирования дефицита бюджета, государственного долга и межбюджетных отношений. Финансовый механизм является важной составляющей государственного регулирования экономики, направленный на обеспечение сбалансированного развития экономики и социальной сферы. В условиях восстановления экономического роста наблюдается усиление и активизация роли государства в регулировании производственного и финансового сектора экономики, что определяется в экономической поддержке деятельности субъектов предпринимательства, значительной долей финансирования научно-исследовательских работ за счет бюджетных средств, увеличением доли государства в общей структуре валовых капиталовложений, объема государственных заказов. На современном этапе развития экономики важным является реализация стимулирующей финансовой политики, направленной на восстановление положительной динамики экономического роста и повышения благосостояния населения.

Ключевые слова: финансы, финансовая система, бюджетная система, денежно-кредитное регулирование, система налогообложения, финансовые институты, финансовая политика, экономическое развитие страны.

FINANCIAL SYSTEM AS A PART OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Melnichenko S.I.

The subject of research are theoretical and practical aspects of the financial system as a component of economic development.

The aim of the study is disclosure of the financial system as a component of economic development.

Research methods. The paper applied a set of scientific methods and approaches, including systemic, structural, comparative, factorial methods, allowing to implement conceptual integrity of the study.

Results of work. The economic nature of the financial system as a component of economic development, which is to use a set of economic relations in the formation of an effective distribution and redistribution of gross domestic product and national income between the individual links, which are defined properly structured system of financial institutions and their relationships with to create appropriate conditions for sustainable economic growth. Determined that in terms of economic reforms is important strengthening the role of the state in regulating social and economic processes, improve the quality of the management of fiscal and monetary system

with increased efficiency of coordination. However, financial policy has become more dependent on external economic factors, resulting in further need to improve the financial system. Formation of financial and economic policy, including the regulation of budget revenues and expenditures, intergovernmental relations, budget deficit, public debt, monetary, exchange rate, balance of payments is based on the totality of external factors aimed at improving the investment climate for international capital, the competitiveness of domestic products on world markets. It is reasonable implementation of prudent financial regulation taking into account trends in economic growth, decrease in the share of public debt to gross domestic product and the debt burden on the budget. An important task of the financial system is to ensure optimal redistribution of gross domestic product, financial and economic resources aimed at stimulating the domestic economy.

Scope of results of work. The development of the financial system. Financial support for economic development.

Conclusions. The financial component of economic development makes a significant impact on the expanded reproduction of society. It is appropriate to further improve the mechanism of fiscal control, in-depth study of the formation of the institutional framework of the financial system, increased efficiency in the implementation of the state policy in the fields of revenue, planning and use of public spending, regulation deficit, public debt and intergovernmental relations. The financial mechanism is an important component of state regulation of the economy, which is aimed at ensuring balanced development of economic and social development. In terms of economic recovery observed strengthening and promoting the role of the state in regulating industrial and financial sector, defined as economic support of entities, a substantial share of funding research projects through the budget, increasing the state's share in the total gross investment, the volume of government contracts. At the present stage of economic development is the realization of an important financial incentive policies aimed at restoring the positive dynamics of economic growth and welfare.

Key words: finance, financial system, budgetary system, monetary and credit regulation, system of the taxation, financial institutions, financial policy, economic development of the country.

Постановка проблеми. Фінансова система є ваговою складовою економічного розвитку країни. Важливим є розробка обґрунтованої фінансової політики, спрямованої на підвищення рівня ефективності бюджетної системи, дієвості управління державними фінансами. Формування податкової політики в умовах трансформації економіки потребує удосконалення інституційних засад розвитку фінансової системи. З посиленням регулюючої функції фінансового механізму заслуговує на увагу дослідження впливу бюджетно-податкової та грошово-кредитної складової на забезпечення суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері розвитку фінансової системи, бюджетно-податкової політики можна назвати праці Дж. Б'юкенена [1], А. Вагнера, Дж. Кейнса, П. Кругмана, В. Леонт'єва, П. Самуельсона [7], Дж. Стігліца, В. Танзі, С. Фішера, М. Фрідмана, Дж. Хікса.

Питанням становлення системи фінансового регулювання економічного розвитку присвячені праці вітчизняних вчених: О. Василика [3], І. Запартіної, І. Лук'яненко, І. Луїної, І. Лютого, А. М'яковського [4], В. Федосова [5], І. Чугунова [6], С. Юрія [5] та інших.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування фінансової системи як складової економічного розвитку.

Метою дослідження є розкриття сутності фінансової системи як складової економічного розвитку.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати дослідження. Фінансова система почала активне становлення із утворенням держави як ваговою інституту суспільства. На початковому етапі державотворення виникла необхідність формування фінансових ресурсів для здійснення загальнодержавних управлінських функцій, оборони, забезпечення громадського порядку та належного рівня судової влади. З розвитком суспільних відносин фінансова система постійно вдосконалювалась. Важливими етапами її становлення було формування системи державних фінансів, розробка бюджету як основного фінансового плану країни та інструменту регулювання економічного та соціального розвитку суспільства; формування і розвиток системи фінансових інститутів, в тому числі банківських установ, метою створення яких було перерозподіл фінансово-грошових ресурсів між суб'єктами економічних відносин.

Економічну сутність фінансової системи можна представити як складову економічного розвитку країни, що полягає у використанні сукупності економічних відносин у сфері формування, дієвого розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу між її окремими ланками, які визначаються відповідною структурою системи фінансових інституцій та їх взаємозв'язків з метою створення належних умов для збалансованого економічного зростання.

В умовах економічних перетворень важливим є посилення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, покращання якісного рівня управління бюджетно-податковою та грошово-кредитною системою з підвищенням дієвості їх координації. Разом з тим, фінансова політика країни стала більш залежною від зовнішньоекономічних факторів, що зумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи. Формування фінансово-економічної політики країни, у тому числі в частині регулювання бюджетних доходів та видатків, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, державного боргу, грошової маси, валютного курсу, платіжного балансу відбувається з урахуванням сукупності зовнішніх чинників, що спрямовано на підвищення рівня інвестиційної привабливості країни для міжнародного капіталу, конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках. Доцільним є реалізація виваженого фінансового регулювання враховуючи тенденції економічного зростання, зниження показника питомої ваги державного боргу в валовому внутрішньому продукті та боргового навантаження на бюджет. Важливим завданням фінансової системи є забезпечення оптимального розподілу валового внутрішнього продукту між її складовими та фінансово-економічних ресурсів між економічними суб'єктами, що спрямовано на стимулювання розвитку вітчизняної економіки.

Фінансова система здійснює вплив на формування та розподіл заощаджень, інвестиційних ресурсів. Покращення інвестиційного клімату країни потребує досягнення макроекономічної рівноваги, здійснення структурних перетворень економіки, підвищення якісного рівня інституційної складової суспільного розвитку, подальшого вдосконалення бюджетно-податкової та грошово-економічної системи, посилення дієвості державного фінансового регулювання. Вагому роль в реалізації фінансового механізму економічного зростання належить інноваціям. Важливим є посилення значення інформаційних послуг, які полягають у розробці та впровадженні інноваційних технологій обробки, класифікації та передачі інформації, що полягає в удосконаленні виробничих процесів в рамках науково-технічного прогресу. До дієвих інструментів стимулювання соціально-економічного розвитку належить підвищення рівня освіти та професійної підготовки працівників, розвиток наукових досліджень та їх подальша імплементація у процес суспільного виробництва. Важливим питанням є дослідження особливостей структури фінансової системи, адже від ступеню її розвитку значним чином залежать ефективність розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу, що впливатиме на темпи та рівномірність соціально-економічного розвитку країни. Крім того, рівень розвитку інфраструктури фінансової системи та окремих фінансових інститутів визначає результативність перетворень в економіці та соціальній сфері.

Вивчення зарубіжного досвіду функціонування фінансової системи дозволило виявити певні особливості фінансового регулювання економіки. Фінансова система країн із розвинутою економікою характеризується значним впливом ендогенних факторів, високим ступенем розвитку банківської системи та фінансового ринку в цілому. Слід зауважити, що становлення сучасної системи фінансових інститутів здійснювалось протягом двадцятого століття та постійно адаптувалось до змін економічного

середовища. На даному етапі розвитку економіки розрізняють американську модель соціально-економічного розвитку, яка ґрунтується на помірному втручанні держави в економічні процеси та засадах фінансово-економічного лібералізму в цілому; азіатська модель економічного розвитку, яка спрямована на розвиток високотехнологічних укладів економіки, інноваційної діяльності та сприяє розвитку людського капіталу як найбільш важливого чинника економічного зростання; західноєвропейська модель передбачає поєднання положень ліберальних економічних теорій та оптимального рівня державного регулювання, спрямованого на забезпечення збалансованого розвитку економіки та рівномірного розподілу доходів населення; скандинавська модель соціально-економічного розвитку яка характеризується значним рівнем держави у регулюванні соціально-економічних процесів, високим рівнем соціального захисту та соціальних стандартів, рівномірним розподілом національного доходу.

З початком рецесії підвищилась роль фінансової політики країни в регулюванні економічного розвитку країни, спостерігається активне використання інструментів бюджетно-податкового і монетарного регулювання. Динаміка показників дефіциту бюджету та державного боргу пов'язане із реалізацією стимулюючої фінансово-економічної політики.

Податкове регулювання є дієвим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток країни. Здійснюючи податкову політику держава забезпечує необхідні джерела фінансування соціальної сфери, створює відповідні умови для структурних перетворень економіки та стимулювання економічного зростання. Зі здобуттям незалежності зусилля фінансових органів були спрямовані на пошук балансу між інтересами держави та платників податків, оптимальних форм і методів оподаткування, обґрунтованих підходів щодо використання механізмів пільгового оподаткування та підвищення дієвості адміністрування податкових платежів до бюджету. Становлення та подальший розвиток механізму податкового регулювання було значно ускладнено відсутністю досвіду формування самостійної фінансової системи. Водночас, поступова адаптація економіки до трансформаційних перетворень, розбудова фінансово-бюджетної системи, підвищення якісного рівня інституційного середовища сприяли позитивним змінам у сфері реалізації механізму податкової системи. Поетапно було зменшено кількість податків, знижено ставки та розширено базу оподаткування, підвищено дієвість адміністрування податків. Податкова політика набула більш чіткої спрямованості та ефективності, запроваджено спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва, удосконалено взаємовідносини між платниками податків та бюджетом, виділено соціальну складову регуляторного механізму оподаткування. Структура податкової системи має сприяти постійному зростанню обсягу податків та зборів, що надходять до бюджетів усіх рівнів, не знижуючи при цьому стимулів до розвитку підприємництва.

Бюджет є вагомим інструментом регулювання соціального розвитку суспільства. За допомогою зміни розмірів таких базових показників як мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум у розрізі існуючих категорій населення, використання механізму єдиної тарифної сітки посадових окладів працівників бюджетної сфери та регулювання розміру окладу першого тарифного розряду здійснюється значний вплив на рівень доходів населення, матеріальний добробут громадян. З урахуванням існуючих фінансово-економічних можливостей держава постійно намагається збільшувати соціальні стандарти життя, рівень матеріального забезпечення працівників бюджетної сфери та непрацевдатних категорій населення. Пріоритетними напрямками бюджетної політики країни на середньострокову перспективу з урахуванням поступового відновлення темпів економічного зростання мають стати зниження частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, скорочення частки видатків на загальнодержавні функції в частині зменшення видатків на обслуговування державного боргу, вдосконалення механізму фінансування бюджетних установ у сфері науки, освіти, охорони здоров'я з одночасною оптимізацією їх чисельності, що сприятиме підвищенню рівня результативності видатків бюджету, поступового зростання значень частки видатків на оборону в частині оновлення військової техніки задля підвищення боєздатності вітчизняної армії, оптимізація структури видатків на економічну діяльність. Важливим є подальше удосконалення механізму бюджетного регулювання в сфері планування видатків бюджету, оптимізації структури та кількості бюджетних програм.

Виважена політика у сфері формування доходів бюджету та податкового регулювання обумовлює посилення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках збуту товарів і послуг та національної економіки в цілому. Зниження податкового навантаження на підприємства, що реалізують інвестиційні проекти та впроваджують інноваційні продукти у серійне виробництво сприятиме збільшенню обігових коштів у їх розпорядженні, посиленню попиту на оновлення технологій та устаткування, зниженню потреби суб'єктів підприємництва у запозиченнях. Достатній ступінь оновлення основних фондів підприємств прискорить структурні зміни вітчизняної економіки. З урахуванням циклічності економічного розвитку доцільним є формування довгострокової стратегії управління фінансовою системою, що ґрунтуватиметься на посиленні державного регулювання економічного розвитку в умовах економічного спаду або ж дерегуляції економіки в умовах економічного зростання.

Метою здійснення впливу грошово-кредитної політики на фінансову систему країни є належний рівень регулювання грошової та кредитної емісії, що сприятиме економічному зростанню в умовах стабільності цін. Використання інструментів монетарного регулювання повинно бути взаємоузгодженим та динамічним, що посилює позитивний вплив держави на реальний і фінансовий сектор економіки та знижує рівень системних ризиків фінансової системи. Недостатній рівень кореляції між політикою регулювання грошової маси, валютного курсу, рахунку капіталів та кредитування відчутно впливає на зниження рівня збалансованості грошово-кредитної системи та призводить до довгострокових трансформацій економіки. Важливими завданнями грошово-кредитного регулювання на середньострокову перспективу з урахуванням особливостей розвитку вітчизняної економіки мають стати: поступове зростання рівня монетизації в середньостроковій перспективі, забезпечення стійкості фінансової системи, підвищення конкурентоспроможності фінансової системи, в тому числі за рахунок забезпечення випереджаючих темпів внутрішнього платоспроможного попиту, пріоритетність стимулювання економічного розвитку з використанням механізмів впливу на рівень грошової ліквідності, курсу національної валюти, підтримуючи системні фінансові інститути, які здійснюють фінансування реального сектору економіки, удосконалення механізму макропруденційного контролю за системними ризиками.

Вагомим інструментом грошово-кредитного регулювання є валютне регулювання, що відповідно передбачає вплив держави на резерви банківської системи, загальний попит та пропозиція грошей в країні. Доцільним є підтримання динамічної рівноваги валютного курсу з урахуванням зміни сукупності макроекономічних показників, що сприятиме забезпеченню збалансованості фінансової системи, посиленню дієвості таргетування інфляції та забезпечить відповідні умови для стабільності платіжного балансу. Крім того, необхідним є більш поглиблене врахування інституційних факторів ціноутворення, у тому числі характеру та типу взаємовідносин між державним органом, що відповідає за розробку та реалізацію валютної політики країни та інших суб'єктів валютного ринку при певному валютному режимі. Державні фінансові інститути у сфері валютного регулювання повинні здійснювати валютну політику з урахуванням загальних цілей та завдань фінансовою політики на середньострокову перспективу, принципів загальної макроекономічної рівноваги. Важливим є подальше посилення координації валютного регулювання із бюджетно-податковим регулюванням, що сприятиме зміцненню стійкості фінансової системи.

Кількісна оцінка взаємозв'язків показників бюджету, у тому числі доходів, видатків, бюджетного дефіциту з макроекономічними показниками, що характеризують загальноекономічний стан держави, дозволяє визначити показник фінансової стійкості бюджетної системи з урахуванням динаміки економічної ситуації, здійснити відповідний аналіз ефективності інструментів фінансово-бюджетної політики країни. Крім того, оцінка ефективності впливу інструментів системи бюджетного регулювання соціально-економічного

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

розвитку дозволяє виявити дисбаланси між окремими складовими, певні недоліки в структурі механізму реалізації бюджетної та податкової систем, порушення основних принципів їх функціонування.

Встановлено, що рівень боргової стійкості фінансової системи країни в період трансформаційних перетворень та посткризового відновлення знизився, однак у цілому знаходиться в межах нормативних значень. Разом з тим, по окремих складових показника боргової стійкості було досягнуто граничних значень, зокрема для показників – відношення валового зовнішнього боргу до валового внутрішнього продукту та співвідношення обсягу короткострокового зовнішнього боргу до золотовалютних резервів країни, що свідчить про залежність функціонування фінансової системи від зовнішніх запозичень, недосконалої структури валового зовнішнього боргу та необхідності збільшення обсягів міжнародних резервів країни задля покращення рівня фінансово-економічної стабілізації.

Фінансова система є важливим інструментом визначення пріоритетних напрямів впливу держави на економічні та соціальні процеси. Розробка та реалізація механізму фінансового регулювання має враховувати особливості та структуру вітчизняної економіки, глобалізаційні перетворення та ступінь розвитку фінансових інститутів. Спрямованість механізму управління фінансової системи на вирішення сукупності наявних проблем передбачає концентрацію, розподіл на перерозподіл фінансово-економічних ресурсів, переорієнтацію економіки до інноваційної моделі розвитку та досягнення збалансованого соціально-економічного розвитку країни, підвищення рівня платоспроможності населення.

На сучасному етапі розвитку вплив фінансової системи на економічне зростання полягає в стимулюванні внутрішнього попиту для підтримки високого рівня зайнятості та збуту товарів і надання послуг суб'єктами господарювання; збільшенні обсягів випуску, оновленні матеріально-технічної бази виробництва, посиленні інноваційної складової економічного розвитку за рахунок активізації інвестиційної діяльності. Сполучення даних напрямів, значною мірою, визначає результативність структурних перетворень економіки, збалансованість фінансово-економічної політики країни. Необхідним фактором стимулювання соціально-економічного розвитку є розширення обсягів внутрішнього попиту, що надасть змогу збільшити обсяги замовлень для вітчизняних підприємств, частково компенсувати певні втрати частки обсягів експорту на зовнішніх ринках збуту товарів і послуг, підвищити рівень ділової активності. З огляду на зазначене, важливим є підтримка належного рівня кредитування національної економіки банківськими установами, збільшення обсягів державних замовлень за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, сприяння залученню іноземного фінансового капіталу шляхом створення преференцій і забезпечення гарантій щодо права власності та прозорих умов здійснення підприємницької діяльності. Значний вплив на розвиток інноваційної складової економіки, залучення інвестицій та прискорення структурних перетворень здійснюють державні інститути розвитку, діяльність яких направлена на проектне фінансування, прийняття участі в управлінні проектом в якості партнера та пошук джерел фінансування даного проекту. Водночас, в сучасних умовах роль діючих державних інститутів розвитку в модернізації вітчизняної економіки є незначною та потребує поступового зростання.

Фінансова політика країни має бути спрямована на виконання у достатній мірі функцій соціального захисту та соціального розвитку, що потребує узгодження цілей соціально-економічного розвитку із цілями фінансової політики, удосконалення середньострокового та впровадження довгострокового механізму планування видатків соціальної сфери, формування показників забезпечення соціальних послуг виходячи із розрахунку необхідних обсягів даних послуг на одного мешканця. На даному етапі економічних перетворень важливим є оптимізація соціальної інфраструктури відповідно до особливостей та потреб територіальних громад, принципів субсидіарності, економічної обґрунтованості. Функціонування фінансової системи має сприяти оптимізації та спрямування фінансових ресурсів на розвиток людського капіталу, що в свою чергу буде сприяти подальшому економічному зростанню.

Фінансова система є одним з найбільш вагомих інститутів забезпечення соціально-економічного розвитку країни. В період економічних трансформаційних процесів потребують посилення дієвості інституційні механізми регулювання макроекономічної динаміки, забезпечення стійкості економічного зростання, збільшення частки високотехнологічної та наукоємної економіки в загальній структурі, формування відповідного балансу між забезпеченням пріоритетних заходів фінансово-бюджетної політики та збалансованістю бюджетної системи. Формування сучасної структури фінансової системи значною мірою опинилися під впливом змін світової економіки, яка здійснює вплив на удосконалення механізму її реалізації, результативність економічної політики. Структурні перетворення фінансової системи країни повинні здійснюватись з урахуванням функціонуючої моделі соціально-економічного розвитку та досвіду країн з розвинутою і трансформаційною економікою. Підхід розвинутих країн до формування механізму фінансового регулювання є важливим з позиції необхідності встановлення оптимальних пропорцій між складовими фінансової системи завдяки їх багаторічному досвіду функціонування даних систем з урахуванням впливу циклічності на економічні процеси та належного рівня розвитку інституційного середовища. В останні роки в країнах з розвинутою економікою спостерігається посилення впливу державного фінансового регулювання розвитку економіки та соціальної сфери.

Бюджетна система як складова системи державних фінансів і фінансової системи є важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку країни та її адміністративно-територіальних одиниць. Належний рівень обґрунтованості рішень щодо планування основних показників функціонування бюджетної системи, у тому числі рівня дефіциту бюджету, питомої ваги перерозподілу валового внутрішнього продукту через державний та місцевий бюджети, частки податкових надходжень у структурі доходної частини бюджету, збалансованості міжбюджетних відносин, структури видаткової частини бюджету сприяє підвищенню дієвості регулюючої функції бюджетного механізму економічного зростання. Склад та обсяги бюджетних видатків впливають на збалансованість соціально-економічного розвитку країни, створюють відповідні умови для стимулювання виробництва, сприяють розвитку людського капіталу. Від виваженості податкової політики значним чином залежать темпи економічного зростання, показники зовнішньоекономічної діяльності, обсяги залучення інвестиційних ресурсів, в тому числі іноземних інвесторів, пріоритети соціальної політики держави. Розвиток податкової системи супроводжується постійним удосконаленням механізмів стимулювання соціально-економічного зростання, структурними перетвореннями податкової служби, посиленням дієвості регулюючої функції податків, покращанням якісного рівня планування податкових надходжень. Вагомим завданням реалізації механізму податкового регулювання є створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та забезпечення формування необхідного обсягу доходної частини бюджету для реалізації поставлених завдань.

В процесі трансформаційних перетворень та розвитку фінансової системи відбувається удосконалення методів впливу держави на економічні процеси з урахуванням особливостей реалізації сукупності складових механізмів саморегулювання соціально-економічного розвитку, зміни лагових періодів дії фінансових інструментів впливу, вдосконалення системи фінансових інститутів, посилення їх координації задля забезпечення відповідного рівня результативності. Фінансова система є ваговою складовою державного регулювання розвитку економіки з огляду на спрямованість розподілу та використання ресурсів згідно з визначеними завданнями та цілями соціального та економічного розвитку суспільства. Боргова стійкість фінансової системи є одним з вагомих показників, що впливають на рівень макроекономічної стабільності та визначають результативність подальших економічних перетворень. Значна залежність фінансової системи від зовнішніх запозичень може крім стимулювання економічного зростання посилити негативні тенденції та дисбаланси у розвитку країни.

Важливим є визначення показника боргової стійкості фінансової системи задля удосконалення механізму її управління, виявлення ступеню впливу фінансово-економічних ризиків, розробки та реалізації вираженої боргової, бюджетної, грошово-кредитної політики.

Процеси фінансової глобалізації потребують належного рівня адаптації фінансових інститутів до змін зовнішньої економічної ситуації, удосконалення їх функціональної структури. З метою покращання якісного рівня інституційного забезпечення розвитку фінансової системи необхідним є дотримання принципів адаптивності, системності та прозорості. Доцільним є підвищення результативності трансформацій інституційної структури, частки інноваційної складової економіки шляхом використання інструментів фінансового регулювання, удосконалення інститутів економічного розвитку.

Висновки. Фінансова складова системи економічного розвитку здійснює вагомий вплив на розширене відтворення суспільства. Доцільним є подальше вдосконалення механізму бюджетно-податкового регулювання, поглиблене дослідження інституційних засад становлення фінансової системи, посилення дієвості у реалізації державної політики в сфері формування доходної частини бюджету, планування та використання бюджетних видатків, регулювання дефіциту бюджету, державного боргу та міжбюджетних відносин. Фінансовий механізм є важливою складовою державного регулювання економіки, що спрямований на забезпечення збалансованого розвитку економіки та соціальної сфери. В умовах відновлення економічного зростання спостерігається посилення та активізація ролі держави в регулюванні виробничого та фінансового сектору економіки, що визначається в економічній підтримці діяльності суб'єктів підприємництва, значною часткою фінансування науково-дослідних робіт за рахунок бюджетних коштів, збільшення частки держави у загальній структурі валових капіталовкладень, обсягу державних замовлень. На сучасному етапі розвитку економіки важливим є реалізація стимулюючої фінансової політики, спрямованої на відновлення позитивної динаміки економічного зростання та підвищення добробуту населення.

Список використаних джерел

1. Б'юкенен Дж. Суспільні фінанси і суспільний вибір / Дж. Б'юкенен, М. Масгрейв; [пер. з англ.] – К. : Вид. Дім «Киево-Могилянська Академія», 2004. – 176 с.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Василюк О.Д. Державні фінанси України. – К. : ЩОС, 2002. – 608 с.
4. М'яковський А.І. Перспективи вдосконалення фінансового регулювання в Україні: глобальні виклики / А.І. М'яковський // Фінанси України. – 2014. – №5. – С. 7–19.
5. Теорія фінансів / За ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
6. Чугунов І.Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2014. – №4. – С. 79–91.
7. Економіка / Самуельсон Пол Е., Нордхаус Вільям, Д., 18-е узд.: пер. с англ. – М. : ООО «И.Д.Вильямс», 2010. – 1360 с.

References

1. Biukenen Dzh. Suspilni finansy i suspilnyi vybir / Dzh. Biukenen, M. Masgreiv; [per. z anhl.] – K. : Vyd.Dim «Kyevo-Mohylianska Akademiia», 2004. – 176 s.
2. Biudzhetni kodeks Ukrainy : <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Vasylyk O.D. Derzhavni finansy Ukrainy. — K: ShchOS, 2002. — 608 s.
4. Miarkovskiy A.I. Perspektyvy vdoskonalennia finansovoho rehuliuвання v Ukraini: hlobalni vyklyky / A.I. Miarkovskiy // Finansy Ukrainy. – 2014. – №5. – S. 7–19.
5. Teoriia finansiv / Za red. V.M. Fedosova, S.I. Yurii. – K. : Tsentri uchbovoi literatury, 2010. – 576 s.
6. Chugunov I.Ya., Makogon V.D. Biudzheto-podatкова polityka v umovach instytucijnych peretvoren // Visnyk KNTEU. – 2014. – №4. – S.79-91.
7. Ekonomika / Samuelson Pol E., Nordkhaus Viliam, D., 18-e vydannia: Per. z anhl. - M. : ООО «I.D.Viliams», 2010. – 1360 s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Мельниченко Сергій Іванович

директор Департаменту фінансів виробничої сфери та майнових відносин Міністерства фінансів України, вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Мельниченко Сергей Иванович

директор Департаменту фінансов производственной сфери и имущественных отношений Министерства финансов Украины, ул. Киото, 19, г. Киев, 02156, Украина

DATA ABOUT THE AUTHOR

Melnichenko Sergiy Ivanovych

director of the department of finance of the production sphere and property relations of the Ministry of Finance of Ukraine 19, Kyoto street, Kiev, 02156, Ukraine

УДК 336.132

ДОТАЦІЙНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Микитюк І.С.

Розглянуто проблему міжбюджетних відносин державного бюджету з місцевими бюджетами, проаналізовано сучасний стан дотаційності місцевих бюджетів, запропоновано рекомендації щодо зменшення дотації місцевим бюджетам.

Предметом дослідження є дотації місцевим бюджетам з державного бюджету.

Метою статті є аналіз дотаційності місцевих бюджетів та визначення напрямів її подолання.

У статті використанні методи логічного, економічного та системного аналізу, які характеризуються використанням системи бюджетних показників, вивченням причин змін цих показників.

Результати дослідження. В умовах передачі з одного рівня бюджетної системи на інший витратних зобов'язань поширюється практика застосування міжбюджетних трансфертів у вигляді дотацій. В результаті механізм надання